

Heikki Vestman kok ym.

Lakialoite laeiksi kansalaisuuslain 33 a §:n ja rikoslain 34 a luvun 5 b §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan kansalaisuuslain 33 a §:n muuttamista siten, että lisätään matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten niiden terrorismirikosten joukkoon, joiden nojalla tekijä voi menettää Suomen kansalaisuuden. Lisäksi ehdotetaan mainitun pykälän muuttamista siten, että mahdollistetaan kansalaisuuden menettäminen pykälässä tarkoitettujen rikosten kohdalla jo 2 vuoden vankeus- tai yhdistelmärankaistuksen perusteella nykyisen vähintään 5 vuoden sijaan. Aloitteessa ehdotetaan lisäksi rikoslain 24 a luvun 5 b §:n muuttamista siten, että matkustamista terrorismirikoksen tekemistä varten koskevaa rangaistussäännöstä kovennetaan.

Voimassaolevan lainsäädännön mukaan rikoksia, joihin tuomittu voi menettää kansalaisuuden, ovat sellaiset Suomen elintärkeitä etuja vastaan kohdistuneet maanpetos-, valtiopetos- ja terrorismirikokset, joista on säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vähintään kahdeksan vuotta vankeutta ja joista olisi tuomittu vähintään viiden vuoden vankeus- tai yhdistelmärankaistus.

Kansalaisuuden menettämisestä päättäisi nykyiseen tapaan Maahanmuuttovirasto lainvoimaisen rikostuomion perusteella. Kansalaisuuden voisi menettää vain sellaisen rikoksen vuoksi, joka olisi tehty ehdotetun lainmuutoksen tultua voimaan. Kansalaisuuden menettäminen voisi koskea vain sellaisia henkilöitä, joilla olisi myös jonkin toisen valtion kansalaisuus. Myös syntyperäinen Suomen kansalainen voisi menettää kansalaisuuden mainituilla perusteilla.

PERUSTELUT

Suomesta on suojelupoliisin mukaan lähtenyt Syyrian ja Irakin konfliktialueelle yli 80 tunnistettua henkilöä, joista arviolta noin 20 on kuollut ja noin 20 palannut. Lähtijöiden todellinen määrä on oletettavasti suurempi, sillä kaikki lähtijät eivät ole välttämättä tulleet viranomaisten tietoon. Palatessaan nämä henkilöt aiheuttavat kohonneen terroriuhan myötä uhan Suomen kansalliselle turvallisuudelle.

Kyse on henkilöistä, jotka ovat vapaasta tahdostaan kääntäneet selkänsä suomalaiselle yhteiskunnalle ja arvoille ja lähteneet vierastaistelijoina raakalaismaisen terroristijärjestön riveihin. Tällai-

Lakialoite LA 43/2019 vp

sia henkilöitä kohtaan ei tule osoittaa minkäänlaista ymmärrystä. Kaikki käytettävissä olevat lainsäädännölliset keinot on otettava käyttöön taistelussa terrorismia vastaan.

Ulkomailla tehdyille terrorismirikoksille luonteenomaista on näyttöä koskevat haasteet. Vierastaistelijaksi lähteminen voi kuitenkin tulla rangaistavaksi myös ilman näyttöä muun terrorismirikoksen tekemisestä matkustamisena terrorismirikoksen tekemistä varten. Tekoa koskeva rikoslain 34 a luvun 5 b § lisättiin rikoslakiin vuonna 2016 ja vuonna 2018 mainittuun pykälään tehtiin terrorismin torjumisesta tehdyn Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin vaatimat muutokset. Rangaistusta matkustamisrikoksesta ei tuomita, jos matkustaja on ehtinyt tehdä matkustamisen tarkoituksena olleen terrorismirikoksen matkustamisen kohteena olevassa valtiossa.

Kansalaisuuden menettämisen perusteista säädetään kansalaisuuslaissa. Kansalaisuuslain 2 §:n 1 kohdan mukaan kansalaisuudella tarkoitetaan yksilön ja valtion välistä lainsäädännöllistä sidettä, joka määrittää yksilön aseman valtiossa ja jolla määritetään yksilön ja valtion välisiä keskeisiä oikeuksia ja velvollisuuksia. Sitä, mitä kansallisella lailla voidaan säätää kansallisuuden menettämisen perusteista, määrittelee eurooppalainen kansalaisuusyleissopimus.

Kansalaisuusyleissopimuksen lähtökohta on kansalaisuuden pysyvyys, eikä siten vakaviakaan rikoksia lähtökohtaisesti voida säätää kansalaisuuden menettämisen perusteeksi. Sopimuksen 7 artiklan 1 kappaleen d) alakohta mahdollistaa kuitenkin kansalaisuuden menettämisen perusteeksi säätämisen henkilön käyttäytymisen tavalla, joka vakavasti vaarantaa sopimusvaltion elintärkeitä etuja. Tämän kohdan kansalaisuuslakiin tehtiin huhtikuussa 2019 muutos (564/2019), jonka nojalla kansalaisuuden voi menettää henkilö, joka on syyllistynyt Suomen elintärkeitä etuja vastaan kohdistuneeseen vakavaan maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen, joista on säädetty ankarimmaksi rangaistukseksi vähintään kahdeksan vuotta vankeutta, ja joka on tuomittu vähintään viiden vuoden vankeus- tai yhdistelmärankaistukseen.

Huhtikuun 2019 lakimuutos oli tarpeellinen, mutta ei riittävä. Suomella on edelleen kansalaisuusyleissopimuksen rajoissa liikkumavaraa laajentaa kansalaisuuden menettämisen perusteita. Tämä liikkumavara on syytä hyödyntää mahdollisimman täysimääräisesti.

Lainsäädäntöä on muutettava siten, että kansalaisuuden menettämisen perusteita koskevaan kansalaisuuslain 5 luvun 33 a §:n kansalaisuuden menettämisen perusteita tarkoittavien rikosten listaan lisätään matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten. Tämä on sopusoinnussa kansalaisuusyleissopimuksen kanssa, sillä matkustamisen terrorismirikoksen tekemistä varten on katsottava olevan kansalaisuusyleissopimuksen 7 artiklan 1 kappaleen d) alakohdan mukaista henkilön käyttäytymistä tavalla, joka vakavasti vaarantaa sopimusvaltion elintärkeitä etuja. Tämä tulkinta on omaksuttu myös saman sopimuksen ratifioineessa Tanskassa.

Toiseksi kansalaisuuslain 5 luvun 33 a §:n edellytystä vähintään 5 vuoden pituisesta vankeus- tai yhdistelmärankaistuksesta on lyhennettävä siten, että kansalaisuuden voisi menettää jo 2 vuoden pituisesta vankeus- tai yhdistelmärankaistuksesta. Tämä on perusteltua, sillä ehdottomaan vankeus- tai yhdistelmärankaistukseen maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikoksen perusteella tuomitun on katsottava syyllistyneen käyttäytymiseen tavalla, joka vakavasti vaarantaa sopimusvaltion elintärkeitä etuja. Lisäksi muutos on perusteltu soveltuvien tapausten piiriin laajentamisella. Jo lakimuutosta valmisteltaessa muutama lausunnonantaja totesi, että vaatimus vähintään vii-

Lakialoite LA 43/2019 vp

den vuoden tuomitusta vankeusrangaistuksesta rajaa mahdollisten tapausten joukon liian pieneksi (HE 272/2018 vp s. 67).

Kolmanneksi matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten koskevaa rikoslain 34 a luvun 5 b §:n rangaistussäännöstä on kovennettava siten, että tekoon syyllistynyt tuomittaisiin jatkossa vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi. Kyseinen rangaistusasteikon merkittävä pidentäminen erityisesti asteikon yläpäästä on rikoslain kodifikaatiossa poikkeuksellinen toimi huomioon ottaen matkustamisrikoksen luonne toissijaisena rangaistussäännöksenä muihin terrorismirikoksia koskeviin rangaistussäännöksiin nähden. Rangaistusasteikon tiukentaminen on kuitenkin perusteltua teon tuomittavuuden, rikoksen etäisyyden terroriteoksi luonnehdittavaan terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn rikokseen vaihtelemisen tapauskohtaisesti sekä niihin terrorismirikoksiin, joiden on nykyisin valossa tarkoitus tulla tuomittaviksi matkustamisrikoksen sijasta, liittyvien näyttövaikeuksien näkökulmasta. Suomella on matkustamisrikoksen rangaistusasteikon osalta merkittävä kansallinen harkinnanvara (HE 93/2016 vp s. 26).

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kansalaisuuslain 33 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansalaisuuslain (359/2003) 33 a §, sellaisena kuin se on laissa 564/2019, seuraavasti:

33 a §

Kansalaisuuden menettäminen maanpetos-, valtiopetos- tai terrorismirikokseen syyllistymisen perusteella

Jos henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus, on tuomittu Suomessa lainvoimaisella tuomiolla rikoslain 12 luvun 1—6 §:n, 13 luvun 1 tai 2 §:n, 34 a luvun 1 §:n 1 momentin 5—8 kohdan, 1 §:n 2 tai 3 momentin, 1 a §:n, 3 §:n 1 momentin, 4, 4 a, 4 c, 5 tai 5 b §:n mukaisesta Suomen elintärkeitä etuja vastaan kohdistuneesta rikoksesta vähintään 2 vuoden pituiseen vankeus- tai yhdistelmä-rangaistukseen, voidaan päättää, että henkilö menettää Suomen kansalaisuuden. Kansalaisuuden voi menettää myös henkilö, joka on tuomittu

Lakialoite LA 43/2019 vp

edellä tarkoitettuun rangaistukseen edellä tarkoitetun rikoksen yrityksestä tai osallisuudesta sellaiseen rikokseen tai sen yritykseen.

Milloin kahdesta tai useammasta rikoksesta on tuomittu yhteinen rangaistus, kansalaisuuden menettäminen edellyttää lisäksi, että ainakin yksi rikoksista on 1 momentissa tarkoitettu rikos ja että siitä rikoksesta erikseen tuomittaessa olisi tuomion mukaan seurannut 1 momentissa tarkoitettu rangaistus.

Henkilö ei voi menettää kansalaisuuttaan, jos hän oli rikoksen tehdessään alle 18-vuotias tai jos on kulunut yli viisi vuotta siitä, kun 1 momentissa tarkoitettu tuomio on saanut lainvoiman.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rikoslain 34 a luvun 5 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 34 a luvun 5 b §, sellaisena kuin se on laissa 874/2018, seuraavasti:

34 a luku

Terrorismirikoksista

5 b §

Matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten

Joka matkustaa toiseen valtioon tehdäkseen siellä 1, 1 a, 2—4, 4 a—4 c, 5 tai 5 a §:ssä tarkoitettua rikoksen, on tuomittava, jollei teko ole jonkin mainitun pykälän mukaan rangaistava, *matkustamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään kahdeksaksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 43/2019 vp

Helsingissä 20.12.2019

Heikki Vestman kok
Janne Heikkinen kok
Wille Rydman kok
Terhi Koulumies kok
Markku Eestilä kok
Pauli Kiuru kok
Sebastian Tynkkynen ps
Kalle Jokinen kok